

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО МЕТОДУ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

PROSPECTS FOR THE USE OF SYSTEMIC METHOD IN THE STUDY OF CRIMES AGAINST PUBLIC ORDER AND MORALITY

Кузнецов В.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

Сийпловік М.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та міжнародного кримінального права
Ужгородського національного університету*

У статті наводяться різні точки зору з класифікації методів кримінального права. Розглянуті особливості системного методу при дослідженні злочинів проти громадського порядку та моральності. Визначено перспективу у використанні системного методу при дослідженні злочинів проти громадського порядку та моральності.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, злочини, системний метод, громадський порядок, моральність.

В статті приводяться різні точки зору щодо класифікації методів кримінального права. Розглянуті особливості системного методу при дослідженні злочинів проти громадського порядку та моральності. Визначено перспективу у використанні системного методу при дослідженні злочинів проти громадського порядку та моральності.

Ключевые слова: уголовная ответственность, преступления, системный метод, общественный порядок, нравственность.

The article presents different points of view on the classification of methods of criminal law. The peculiarities of the system of the method in the study of crimes against public order and morality are considered. A perspective on the use of a systematic method of crimes against public order and morality in the study.

Key words: criminal liability, crimes, systemic method, public order, morality.

Постановка проблеми. Цінність й унікальність кожної дослідницької роботи у сфері кримінального права залежить від правильного вибору конкретних методів наукових досліджень, з'ясування їх сутності й призначення [1, с. 25–31]. Тому слід погодитися з М.І. Колосом, що недосконале знання методології та методів наукового пізнання соціальних, зокрема правових, відносин не сприяє своєчасному виявленню проблемних явищ, що підлягають науково обґрунтованому регулюванню або охороні [2, с. 329].

Також пригадаємо, що Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2011–2015 рр. (затверджені постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14-10) визначені зокрема методологічні та теоретичні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні в умовах сучасного розвитку. Тому необхідно передумовою наукового дослідження кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності є визначення, зокрема методологічних засад його проведення.

Стан дослідження. Як відомо, в теорії права під методологією наукового дослідження розуміють системну єдність прийомів, методів та засобів наукового мислення, яка у такій якості представляє собою комплекс історично складених раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення від незнання до знання, від явища до сутності, від припущення до істини [3, с. 7]. Щодо визначення методології, безумовно, існують й інші наукові погляди.

На думку Ю.В. Голика, методологія – поняття інтегральне, яке поєднує в собі ряд компонентів: світоглядні та фундаментальні теоретичні концепції, діалектичні закони та категорії, загально- та приватно-наукові методи. Метод дозволяє з'ясувати одну зі сторін явища, а методологія дозволяє з'ясувати зміст самого явища [4, с. 43.]

А.Д. Горбуза, І.Я. Козаченко та Є.А. Сухарев вважають, що методологія науки кримінального права – це засноване на принципах матеріалізму наукове пізнання (дослідження) сутності кримінально-правових інститутів як специфічних суспільних явищ, що адекватно відбиває їхній діалектичний розвиток [5, с. 11].

На думку В.С. Батиргарєєвої, двома складниками методології виступають концептуальні (теоретичні) та процедурні (практичні) підстави організації та проведення наукових пошуків [6, с. 77]. При цьому використання тільки одного методу не в змозі забезпечити комплексність наукових досліджень, а тому є очевидним, що слід застосовувати різні методи в їх системному поєднанні. Сама ж кількість обрання наукових методів та окреслення меж їх використання залежить від обсягу, змісту та значення того чи іншого кримінально-правового дослідження. Разом з тим проблемою методології кримінального права залишається те, що й досі відсутнє універсальне визначення методу наукового пошуку, єдине розуміння змісту та призначення окремих методів, а також наявна термінологічна різноманітність у позначенні відповідних прийомів (способів) дослідження [7, с. 5]. Так, під методом розуміється спосіб пізнання явищ природи й суспільного життя; прийом або система прийомів, що застосовуються в будь-якій сфері діяльності [8, с. 628]; спосіб отримання наукового результату, шлях пізнання предмета, дослідженням якого займається певна наука [9, с. 715]. Далі розглянемо думки вчених щодо методів кримінально-правового дослідження.

Слід врахувати справедливу думку М.І. Панова, що дослідження проблем Особливої частини кримінального права неможливе без таких основних методів: діалектичного, системно-структурного аналізу, формально-логічного (догматичного), соціологічного, історичного та порівняльно-правового [10, с. 516]. Н.О. Гуторова також пропонує подібні методи кримінально-правового дослідження: діалектичний, структурно-системного аналізу, догматичний, історико-порівняльний, порівняно-правовий (компаративістський), соціологічний [11, с. 16–28]. О.О. Дудоров виділяє наступні наукові методи: історичний, порівняльно-правовий, догматичний, системний, статистичний, спостереження [12, с. 5]. О.В. Козаченко використовує такі методи: філософсько-правового теоретизування, історичний, типологізації, догматичний, системно-функціонального аналізу, компаративного (порівняльного) аналізу, моделювання, конкретно-соціологічний [13, с. 4–5].

Російські криміналісти в основному виділяють наступні методи: філософський, догматичний, соціологічний, історично-правовий, порівняльно-правовий [14, с. 30-35]. Дослідження праць провідних вітчизняних та зарубіжних криміналістів дозволило М.І. Колосу визначити найбільш застосовувані методи: системно-структурний, догматичний, порівняльно-правовий, історичний, діалектичний, соціологічний, статистичний [2, с. 329].

Аналіз вказаних класифікацій методів наукового дослідження дозволив виділити, зокрема системний метод (альтернативні назви: метод системного аналізу, метод структурного аналізу, метод структурно-системного аналізу, функціональний, структурно-функціональний тощо), який є базовим для здійснення відповідних наукових пошуків. Тому основною метою даної статті є розгляд особливостей системного методу при дослідженні норм про відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності й визначення перспектив при його використанні.

Виклад основного матеріалу. Розробляючи методологічні засади, необхідно, перш за все, виходити із специфіки самого предмета дослідження. Оскільки таким предметом нами обрано кримінально-правову охорону громадського порядку та моральності, то методологія його дослідження повинна враховувати, з одного боку, специфіку громадського порядку та моральності, які являють собою окремі види об'єктивних суспільних відносин, підданих правовому регулюванню і певним чином поставлених під кримінально-правову охорону. З іншого боку, норми кримінального права, які передбачають відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності, слід досліджувати як складову частину всієї системи норм кримінального права, виходячи з їх єдності та взаємообумовленості.

При проведенні дослідження дуже важливо усвідомлювати, що громадський порядок має характерні особливості, які суттєво відрізняють ці суспільні відносини від інших відносин, зокрема від моральності. З одного боку, функціонування цих суспільних відносин є дуже важливим для суспільства і держави, що й обумовило необхідність їх кримінально-правової охорони від суспільно небезпечних посягань. З іншого боку, має місце поєднання різних об'єктів кримінально-правової охорони в одному розділі Особливої частини КК України.

На сьогоднішній день норми кримінального права, за допомогою яких здійснюється охорона громадського порядку від злочинних посягань, не утворюють окремого правового інституту, а входять до складу інституту «Злочини проти громадського порядку та моральності». Аналогічна ситуація й з нормами кримінального права, за допомогою яких здійснюється охорона моральності від злочинів, які не утворюють окремого правового інституту, а входять до складу інституту «Злочини проти громадського порядку та моральності». Але, беручи до уваги специфіку предметів кримінально-правової охорони, можна зробити припущення, що наукові дослідження проблеми кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності приведуть до створення інших самостійних інститутів Особливої частини кримінального права. Можливо, такі інститути будуть утворені шляхом виділення із інституту «Злочини проти громадського порядку та моральності» групи кримінально-правових норм, які передбачають окремо відповідальність за злочини проти громадського порядку й за злочини проти моральності. Підставою для цього слугуватимуть фундаментальні розбіжності, які існують між суспільними відносинами, – громадським порядком та моральністю, – що становлять предмет кримінально-правової охорони. Вирішення цього завдання має на лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки повинно призвести до поліпшення кримінально-правової охорони таких відносин. Досягнення таких цілей неможливе без використання системного методу наукового пошуку.

Системний метод зумовлює всебічний аналіз складних динамічних цілісностей, частини яких (що являють собою підсистеми цих цілісних систем) перебувають між собою в органічній єдності і взаємодії [15, с. 348]. Системний підхід до дослідження складних динамічних цілісностей дозволяє виявити внутрішній механізм не лише дії окремих його компонентів, але й їх взаємодії на різних рівнях [3, с. 243]. Застосування цього методу передбачає розгляд певного питання кримінально-правової науки (наприклад, норми, інституту), як мікросистеми, а відповідної проблеми (наприклад, розділу, в цілому КК України) як макросистеми. Безперечно, порівняння певних систем та визначення обсягу їх співвідношення залежить від самих складових елементів. Наприклад, відповідні частини статті будуть мікросистемою щодо самої статті, яка буде виступати макросистемою. При цьому рівнозначні елементи (наприклад, Загальна та Особлива частини КК України) між собою взаємодіють як макросистеми, але, у свою чергу, вони можуть ставати щодо іншого утворення (наприклад, у цілому КК України) – мікросистемою.

Використання цього методу в процесі дослідження проблеми кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності дасть змогу показати внутрішню побудову системи кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності, взаємозв'язок і взаємообумовленість як елементів у середині системи, так і з іншими кримінально-правовими поняттями і категоріями; допомагає виявити суперечності та прогалини у кримінальному законодавстві, а також сформулювати пропозиції щодо його змін і доповнень.

Як відомо, в теорії права «системою найнижчого рівня, первинною системоутворюючою його клітиною виступає норма права» [16, с. 88]. Тому, застосовуючи системний підхід до дослідження вказаної проблеми, перш за все необхідно проаналізувати кожну з правових норм, які встановлюють кримінальну відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності [9, с. 44]. Як правило, у науці кримінального права наводять саме структуру норми Особливої частини КК. Це пояснюється тим, що кримінально-правові норми асоціюються, насамперед, із заборонювальними нормами [17, с. 7]. Якщо питання щодо елементів норми Загальної частини КК й розглядається, то вирішується, як правило, на користь безструктурності таких норм.

Заборонювальні норми Особливої частини КК традиційно поділяються на диспозицію та санкцію [18, с. 46], хоча в кримінально-правовій науці пропонуються й інші конструкції кримінально-правової норми. Так, В.Г. Смірнов виділяє лише гіпотезу (опис ознак злочину) та диспозицію (міра покарання) [19, с. 34]. В.М. Кудрявцев [9, с. 15] та Н.А. Орловська [20, с. 191] розширюють вказану конструкцію за рахунок санкції. Структурні компоненти норми кримінального права, що встановлює відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності (гіпотеза, диспозиція і санкція) повинні взаємодіяти між собою, логічно утворюючи єдину правову норму, якісні характеристики якої не можуть бути зведеними до якісних характеристик її структурних компонентів [21, с. 24]. У рамках правової норми не виключається можливість певних змін в окремих її компонентах. Але система руйнується, якщо ці зміни будуть настільки суттєвими, що призведуть до принципової невідповідності зміненого структурного компоненту правової норми іншим її компонентам. За таких умов зруйнована правова норма втрачає власну ефективність, що викликає необхідність створення нової правової норми. Цю обставину необхідно враховувати і при внесенні за результатами наукового дослідження змін і доповнень до кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності.

Відповідні норми за своєю сутністю є конкретними явищами правової дійсності, які володіють різними характеристиками і зв'язками як між собою, так і з іншими явищами. Щоб дослідити їх зміст, тенденції розвитку, розробити кримінально-правові заходи по зниженню реального рівня відповідних злочинів, необхідно знайти той стержень, ту основу, що поєднує їх, є початком їх розвитку, і визначити його сутність.

Тому наступним рівнем систематизації права виступає, як відомо, правовий інститут, що являє собою «таке угруповання норм права певної галузі чи підгалузі, що регулює конкретний вид чи сторону однорідних суспільних відносин» або «частину галузі права, яка регулює самостійний вид однорідних суспільних відносин» [21, с. 275].

Як ми бачимо, поняття інституту права в юридичній літературі в багатьох ознаках співпадають. Але чи допоможе нам таке поняття інституту права при дослідженні кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності? Чи є в ньому той головний критерій, за допомогою якого ми зможемо відокремити ці явища (норми про відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності) від інших структурних утворень кримінального права? У цьому випадку треба діяти обережно, щоб не помилитися у визначенні цього явища.

Погоджуючись з професором В.С. Якушевим, ми вважаємо, що правовий інститут – це «заснована на законі сукупність норм, яка повинна забезпечити регулювання в межах предмета даної галузі права, певне, відносно самостійне суспільне відношення, а також пов'язані з ним подібні відносини» [23, с. 62].

Відомо, що кримінальне законодавство має власну внутрішню організовану системну побудову. Важливою закономірністю формування і функціонування цієї складної правової побудови є поділ законодавцем структури КК України на Загальну і Особливу частини, кожна з яких закріплює, відповідно, елементи кримінального права – кримінально-правові інститути. У цьому контексті слід погодитися з Є.С. Тенчовим, що «у кримінальному праві закономірно з'являються і відповідно закріплюються в структурі кодексів дві підсистеми юридичних інститутів (загальна і спеціальна)» [24, с. 61].

Нас цікавить Особлива частина, тобто спеціальні юридичні інститути. У процесі наукового дослідження належить з'ясувати наявність підстав і умов для можливого створення із норм, які встановлюють відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності, окремих і самостійних кримінально-правових інститутів. Передумовою для розгляду питання щодо їх створення є особлива специфіка громадського порядку та моральності, що являють відносно відокремлену частину суспільних відносин (як вже зазначалось, зараз у кримінальному праві вказані інститути об'єднані в одному правовому утворенні – Розділ XII Особливої частини КК). Про це свідчать і певні суперечності в межах кримінально-правового інституту «Злочини проти громадського порядку та моральності», до складу якого зараз входять норми, що передбачають відповідальність за злочини проти громадського порядку та моральності, прогалини в охороні цих суспільних відносин, невідповідність, в окремих випадках, норм кримінального права нормам інших галузей права, за допомогою яких здійснюється правове регулювання громадського порядку та моральності. Тому можна з певною долею вірогідності прогнозувати, що процес подальших наукових досліджень може призвести до створення самостійних кримінально-правових інститутів.

Висновки. Застосування системного методу при створенні правового інституту, що повинен являти собою цілісне системне утворення, дозволить, з одного боку, уникнути включення до його складу кримінально-правових норм, які суперечать правовій природі цього інституту, а тому не сприймаються системою, з іншого – своєчасно заповнювати прогалини у межах системи [16, с. 89]. Такий підхід, на нашу думку, дасть можливість створити логічно виважену цілісну систему правових норм – інститут (інститути) Особливої частини кримінального законодавства, за допомогою якого(их) можна буде забезпечити належну кримінально-правову охорону громадського порядку та моральності.

З викладеного випливає, що системний метод як метод наукового дослідження повинен відігравати важливу роль у методологічному апараті наукового дослідження проблем кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Панов М. І. Методологія науки як необхідна складова фундаментальних досліджень кримінального права / М. І. Панов // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / [редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.]. – Х. : Право, 2012. – С. 25-31.
2. Колос М. І. Кримінальне право в Україні (X – початок XXI століття) : моногр. : [у 2 т.] / Колос М. І. – К. : Острог; Віпол, 2011– Т. 1 : Освіта, наука, законодавство. – 2011. – 448 с. – Частина тексту англ.
3. Керимов Д. А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права) / Керимов Д. А. – М. : Аванта+, 2001. – 560 с.
4. Філософія уголовного права / сост. ред. и вступ. ст. докт. юрид. наук, проф. Ю. В. Голика. – СПб. : Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – 348 с.
5. Горбуза А. Д. Понятие методологии уголовно-правовой науки / А. Д. Горбуза, И. Я. Козаченко, Е. А. Сухарев // Уголовно-правовые меры борьбы с преступностью в условиях перестройки. – Свердловск : Свердлов. юрид. ин-т, 1990. – С. 4-13.
6. Батиргареева В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : моногр. / Батиргареева В. С. – Х. : Право, 2009. – 576 с.
7. Гавриш С. Б. Основні питання відповідальності за злочини проти природного середовища (проблеми теорії та розвитку кримінального законодавства України) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. Б. Гавриш. – Х., 1994. – 38 с.
8. Новейший философский словарь / [сост. и гл. науч. ред. А. А. Грицанов] – 3-е изд., испр. – Минск : Книжный Дом, 2003. – 1280 с. – (Мир энциклопедий).
9. Энциклопедия уголовного права : [в 35 т.] / [Г. Ю. Лесников, Н. А. Лопашенко, Ю. Е. Пудовочкин, В. В. Мальцев и др.] ; отв. ред. Б. В. Малинин. – [2-е изд.]. – СПб. : Изд. проф. Малинина ; ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2005–. – Т. 1 : Понятие уголовного права. – СПб. – 2008. – 736 с.
10. Панов М. І. Вибрані наукові праці з проблем правознавства / Панов М. І. ; передм. В. П. Тихого. – К. : Ін Юре, 2010. – 812 с.
11. Гуророва Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Гуророва Наталія Олександрівна. – Х., 2002. – 398 с.
12. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. О. Дудоров. – К., 2007. – 34 с.
13. Козаченко О. В. Кримінально-правові заходи в Україні: культурологічна концепція : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. В. Козаченко. – Одеса, 2012. – 38 с.
14. Наумов А. В. Российское уголовное право : Курс лекций. – [в 2-х т.] / Наумов А. В. – 3-е изд. – М. : Юрид. л-ра, 2004. – Т. 1. Общая часть. – 496 с.

15. Афанасьев В. Г. Системность и общество / Афанасьев В. Г. – М. : Политиздат, 1980. – 368 с.
16. Панов Н. И. О методологии научного исследования проблем Особенной части уголовного права / Н. И. Панов, Н. А. Гуторова // Правоведение : Изв. высш. уч. зав. – СПб. : С.-Петерб. гос. ун-т, 2010. – № 1. – С. 86–97.
17. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна]. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]. – 2013. – 376 с.
18. Кримінальне право України: Загальна частина : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. В. Баулін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
19. Смирнов В. Г. Функции советского уголовного права : (Предмет, задачи и способы уголовно-правового регулирования) / Смирнов В. Г. – Л. : ЛГУ, 1965. – 188 с.
20. Орловская Н. А. Основания и принципы построения уголовно-правовых санкций : моногр. / Орловская Н. А. – Одесса : Юрид. л-ра, 2011. – 624 с.
21. Гуторова Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Н. О. Гуторова. – Х., 2002. – 38 с.
22. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / Копейчиков В. В. – К. : Юрінком, 1997. – 320 с.
23. Якушев В. С. О понятии правового института / В. С. Якушев // Правоведение. – 1970. – № 6. – С. 60-67.
24. Тенчов Э. С. Институты уголовного права: система и взаимосвязь / Э. С. Тенчов // Советское государство и право. – 1986. – № 8. – С. 60-66.

УДК 343.13

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ЕКСТРАДИЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

IMPLEMENTATION OF BASIC PRINCIPLES OF EXTRADITION INTO NATIONAL LAW

Слободзян А.П.,

*старший науковий співробітник відділу досліджень проблем кримінального провадження
Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України*

В запропонованій статті розкриваються основні принципи екстрадиції як орієнтир у тлумаченні норм міжнародних договорів і конвенцій про видачу та застосуванні їх на практиці, а також розгляді й виконанні запитів. Принципи екстрадиції досліджені з позицій міжнародного права та кримінального процесу.

Ключові слова: принципи екстрадиції, видача особи, міжнародна правова допомога.

В предлагаемой статье раскрываются основные принципы экстрадиции как ориентир в толковании норм международных договоров и конвенций о выдаче, применении их на практике, а также рассмотрении и выполнении запросов. Принципы экстрадиции исследованы с позиций международного права и уголовного процесса.

Ключевые слова: принципы экстрадиции, выдача лица, международная правовая помощь.

The article examines the basic principles of extradition as a guide in norm's interpreting of international treaties and conventions on extradition and applying them in practice, as well as reviewing and implementing queries. Principles of extradition from the standpoint of international law and criminal procedure.

Key words: principles of extradition, extradition, international legal assistance.

Постановка проблеми. У міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю специфікою видачі є те, що уповноважені суб'єкти міжнародного права на підставі національних і міжнародних норм вступають у правовідносини з приводу притягнення до відповідальності особи, яка обвинувачується або засуджена за вчинення злочину. Важливим інструментом міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю є інститут видачі осіб. Традиційно відносини між державами у сфері екстрадиції регулюються, в основному, двосторонніми і багатосторонніми договорами, а також національним законодавством.

Метою статті є дослідження питання принципів екстрадиції, що є орієнтиром у тлумаченні норм міжнародних договорів і конвенцій про видачу та застосуванні їх на практиці при розгляді та виконанні запитів.

Окрім аспекти екстрадиції в контексті загальних проблем міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності розглядалися такими науковцями, як: С.С. Беляєв, Ю.Г. Васильєв, Р.М. Валєєв, Л.Н. Галєнська, І.І. Лукашук, Ю.В. Мінкова, А.В. Наумов, Н.А. Сафаров, О.Т. Шевченко та ін.

Виклад основного матеріалу. Згідно КПК України при здійсненні екстрадиції компетентні органи декількох держав вступають у міжнародні відносини, фактичною підставою виникнення яких є вчинення громадянином однієї з держав екстрадиційного злочину (ч. 1 ст. 544 КПК

України). При цьому правовою основою екстрадиції є базові правила, закріплені у правових нормах конвенцій і міжнародних договорах про врегулювання процедури видачі особи (екстрадиції) та внутрішньодержавних нормативних актах, якими регламентуються базові підстави здійснення процедури екстрадиції (видачі та відмови у видачі) – принципи екстрадиції.

Принципи видачі осіб знаходяться у сфері регулювання декількох галузей права України: конституційного, кримінального, кримінального процесуального, міжнародного тощо.

Вивчаючи принципи екстрадиції, вважаємо за доцільне виокремити такі: принцип невидачі власних громадян; принцип взаємності; принцип подвійної підсудності; принцип невідворотності покарання; принцип мінімального строку покарання; принцип конкретності; принцип відповідальності за вчинення політичного злочину та політичного притулку; принцип «non bis in idem».

Термін видачі особи згідно з кримінальним законодавством вживається у значенні видачі особи (іноземця, або особи без громадянства) державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку (п. 2 ч. 1 ст. 541 КПК України, ч.ч. 2–3 ст. 10 КК України). Принцип невидачі власних громадян (видачі тільки іноземних громадян), закріплений у ч. 2 ст. 25 Конституції України: